

İLO Sözleşmelerinin Onaylanmasını Etkileyen Faktörler (Afrika ve Ortadoğu Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma)

Factors Affecting The Ratification of ILO Conventions (An Empirical Study on African and Middle Eastern Countries)

Tekin Akgeyik¹

Öz

I. Dünya Savaşı'nın sonunda Versay Sözleşmesi ile 1919 yılında kurulan Uluslararası Çalışma Teşkilatı (International Labor Organization-ILO) son 100 yıllık dönemde üye ülkeler için çalışma hayatının kalitesini geliştirmeye dönük standartlar oluşturmuştur. Birleşmiş Milletler'in uzmanlaşmış bir kuruluşu olan ILO'nun günümüzde 193 üyesi bulunmaktadır. ILO misyonunu kabul ettiği sözleşme ve tavsiye kararları ile gerçekleştirmektedir. Uluslararası Çalışma Konferansı'nda bugüne kadar kabul edilen sözleşmelerin sayısı 190'dır. ILO sözleşmeleri sadece üye ülkeler tarafından onaylanması durumunda uygulamaya geçebilmektedir. Bu nedenle sözleşmelerin üye ülkeler arasında kabul edilme sayısı büyük farklılıklar göstermektedir. Onaylanan sözleşme sayısı 2 (Brunei ve Tuvalu) ile 133 (İspanya) arasında değişmektedir. İspanya'yı Fransa (127 sözleşme) ve Belçika (113 sözleşme) izlemektedir. Bu makalenin amacı, Afrika ve Ortadoğu ülkeleri örnekleme kapsamında üye ülkelerin ILO sözleşmelerini onaylamasını etkileyen değişkenleri analiz etmektir. Örneklem grubu 62 ülkeden oluşmaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni üye ülkeler tarafından onaylanan sözleşme sayısıdır. Bağımsız değişkenler ise; çeşitli politik, demografik, ekonomik ve işgücü değişkenlerinden oluşmaktadır. Ülkelerin onaylama sayısını etkileyen değişkenleri tanımlamada hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizi bulgularına göre, ekonomik değişkenler ülkelerin ILO sözleşmelerini onaylama sayısındaki değişimi en yüksek oranda açıklayan değişken grubudur. Yoksulluk oranı, satın alma gücü paritesine göre hesaplanmış kişi başına düşen milli gelir ve tarımın milli gelirdeki payı değişkenleri varyasyondaki değişimi %13 oranında açıklayabilmektedir. Varyasyona katkısı güçlü olan bir diğer değişken grubu işgücü ile ilgilidir. Bu değişkenlerin onaylama sayısındaki değişime katkısı %10,1 düzeyindedir. Demografik faktörler kapsamında nüfus artış oranının ILO sözleşmelerinin kabul edilmesindeki değişimi açıklamaya katkısı %8,9 oranıdır. Nihayet siyasal özgürlük puanının onaylama sayısındaki değişime katkısı %6,3 düzeyinde kalmaktadır. Tüm değişkenler bir arada onaylama sayısındaki değişimi %38,3 oranında açıklayabilmektedir.

Anahtar Kelimeler

ILO sözleşmeleri, Siyasal faktörler, Ekonomik değişkenler, İşgücü değişkenleri

1 Sorumlu Yazar: Tekin Akgeyik (Prof. Dr.), İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: akgeyik@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0002-7339-363X

Atf: Akgeyik, T. (2019). ILO sözleşmelerinin onaylanmasını etkileyen faktörler (Afrika ve Ortadoğu ülkeleri üzerine ampirik bir araştırma). *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 77: 131-156. <https://doi.org/10.26650/jspc.2019.77.0011>

Abstract

The International Labor Organization (ILO) is an intergovernmental organization with 193 members, which was established in 1919 by the Versailles Treaty. As a specialized agency of the United Nations, the ILO is responsible for improving labor conditions in the member states. The ILO realizes its mission by setting international labor standards (i.e. conventions and recommendations). Since its founding, the ILO has adopted 190 conventions dealing with a wide range of employment standards. The number of ratifications dramatically varies across the member states ranging from the lowest, 2 conventions for Brunei, Palau, and Tuvalu, to the highest, 133 conventions for Spain, followed by France (127) and Belgium (113). This paper investigates the impact of political, economic and labor variables on the ratification of ILO conventions in a sample of African and Middle Eastern countries. The data set for this study covers 62 countries. The dependent variable was the number of conventions ratified. The independent variables included several political, demographic, economic and labor variables. The study investigated the predictors of the number of conventions ratified using hierarchical regression analysis. The results of the analysis revealed that economic variables were significant predictors of the number of conventions ratified. This predictor accounted for 13% percent of the variance in the number of conventions ratified. Moreover, the average annual population growth rate and political freedom score were observed to predict the number of conventions ratified. All predictors together explained 38.3% percent of the variance in the number of conventions ratified.

Keywords

ILO conventions, Political factors, Economic variables, Labor variables

Extended Summary

The International Labor Organization (ILO) is an intergovernmental organization with 193 members, which was established in 1919 by the Versailles Treaty. As a specialized agency of the United Nations, the ILO is responsible for improving labor conditions in the member states. The International Labor Organization is composed of three organs: The Conference (the legislative assembly), the Governing Body (the executive Board), and the Office (the Secretarial Services). The Decisions in the ILO organs are made by the representatives of the workers, employers and governments with equal votes. This system is known as Tripartism.

The ILO realizes its mission by setting international labor standards (i.e. Conventions and Recommendations). Since its founding, the ILO has adopted 190 conventions and 206 recommendations dealing with a wide range of employment standards. As the ratification of ILO conventions and recommendations is purely voluntary, the number of ratifications dramatically varies across the member states ranging from the lowest, 2 conventions for Brunei, Palau, and Tuvalu, to the highest, 133 conventions for Spain, followed by France (127 conventions) and Belgium (113 conventions). Even some of the world's leading trade countries (the USA, China, India, and Brazil) have not ratified the conventions providing for the right to unionize (Convention 87) and bargain collectively (Convention 98).

Several empirical studies have examined the determinants of the ratification decision of ILO conventions. The results show that various political, economic and social variables affect the numbers of ratified ILO conventions. Also, the length of ILO membership is found as a predictor of the number of conventions ratified.

This paper investigates the impact of political, economic and labor variables on the ratification of ILO conventions in a sample of African and Middle Eastern countries. The paper is structured in three parts. The first part provides a conceptual framework for ILO and its employment standards. The study methodology is explained in the next section. The last section presents the findings of the study.

The data set for this study covers 62 countries. The dependent variable was the number of conventions ratified. The independent variables were the political

freedom score, average annual population growth rate, poverty rate, purchasing power parity (PPP), percentage of agriculture, percentage of service sector in GDP, percentage of labor force in agriculture, percentage of labor force in industry, percentage of labor force in service sector, and unemployment rate.

The study seeks to answer three research questions: (1) Are there statistical differences in the dependent and independent variables? (2) Is there a correlation between the variables? (3) To what extent are the variables predictors for the number of conventions ratified by member states?

The descriptive statistics involving the mean values and standard deviations were used to summarize the data. Pearson correlation analysis was performed to evaluate the correlations between the variables. Lastly, the study investigated the predictors of the number of conventions ratified using hierarchical regression analysis.

Overall, the results of the hierarchical regression analysis revealed that economic variables were significant predictors of the number of conventions ratified. This predictor accounted for 13% percent of the variance in the number of conventions ratified. Moreover, the average annual population growth rate and political freedom score were observed to predict the number of conventions ratified. All predictors together explained 38.3% percent of the variance in the number of conventions ratified. The findings are consistent with the findings of Zeytinoglu (1985: 175) and (Boockmann, 2006: 153), who showed that economic factors were predictors of the number of conventions ratified. Moreover, this is also similar to the findings of Zeytinoglu (1985: 175), who indicated that the political factor was a predictor of the number of conventions ratified. However, it is not similar to the findings of Chau and Kanbur (2001: 22), who indicated that economic variables were not determinants of the number of conventions ratified.

Secondly, the results of the correlation analysis indicated that the number of conventions ratified was positively and significantly correlated with political freedom scores but was negatively and significantly related to the poverty rate and PPP.

Furthermore, the analysis showed that the number of conventions ratified differed significantly between countries. Also, there were dramatic differences across the members regarding demographic, economic and labor variables.

In conclusion, based on the findings of the present study, it appears that political, demographic and economic factors are the predictors of the number of conventions ratified by member states. For future research, it is important to examine other possible factors affecting the number of conventions ratified. Thus further studies should focus on other variables, such as union density, social awareness and the role of trade unions in connection with the number of conventions ratified.

ILO Sözleşmelerinin Onaylanmasını Etkileyen Faktörler (Afrika ve Ortadoğu Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma)

I. Dünya Savaşı'nın sonunda Versay Sözleşmesi ile 1919 yılında kurulan Uluslararası Çalışma Teşkilatı (International Labor Organization-ILO) son 100 yıllık dönemde üye ülkeler için çalışma hayatının kalitesini geliştirmeye dönük standartlar oluşturmuştur. Birleşmiş Milletler'in uzmanlaşmış bir kuruluşu olan ILO'nun günümüzde 193 üyesi bulunmaktadır (Porter, 2015: 211). ILO'nun yönetim sistemi işçi, işveren ve hükümet temsilcilerinin katılımıyla oluşturulmaktadır. ILO'ya özgü bu yönetim modeli tripartizim (üçlü taraflı yönetim) olarak tanımlanmaktadır (Milman-Sivan, 2006: 46). Tripartizim modeli ile oluşturulmuş ILO'nun üç temel organ bulunmaktadır. Bunlar; yasama faaliyetlerini gerçekleştiren Uluslararası Çalışma Konferansı, yürütme organı niteliğindeki Yönetim Kurulu ve sekretarya hizmetlerini yerine getiren Çalışma Ofisi'dir (Walchuk, 2011-2012: 481).

ILO'nun misyonu; sosyal güvenlik, istihdam, işgücü yönetimi, endüstri ilişkileri, göçmen işçiler ve kadın istihdamı gibi alanlarda küresel düzeyde düzenleyici bir rol oynamaktır. ILO bu misyonunu kabul ettiği sözleşme ve tavsiye kararları ile gerçekleştirmektedir. Sözleşme ve tavsiye kararları hükümet, sendika ve işveren örgütleri temsilcilerinden oluşan Uluslararası Çalışma Konferansı'nda kabul edilmektedir. Bugüne kadar kabul edilen sözleşmelerin sayısı 190'dır. Konferans'ta kabul edilen tavsiye kararlarının sayısı ise, 206'ya ulaşmıştır (ILO, 2019).

Sözleşmeler işgücü mevzuatı ve sosyal politika alanlarında minimum standartlar getirmektedir. Bazı standartlar temel çalışma hakkına ilişkin hususları düzenlemektedir. Bunlar, ILO'nun Çalışma Hayatına İlişkin Temel Haklar ve İlkeler Bildirgesi'nde benimsenen değerleri yansıtan sözleşmelerdir. Bu nitelikli 8 ILO sözleşmesi bulunmaktadır (Chau ve Kanbur, 2001: 2). Örneğin; örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı; her türlü zorla ve zorunlu çalışmanın ilgası; çocukların çalışmasının fiilen ortadan kaldırılması; iş ve meslekte ayrımcılığın ortadan kaldırılması ile ilgili sözleşmeler bu kapsamdadır. Sözleşmelerin çoğu iş sağlığı ve güvenliği, çalışma süreleri, izin hakkı ile sosyal güvenlik gibi çalışma koşullarını düzenlemektedir (Boockmann, 2006: 158).

ILO anayasası, kabul edilen sözleşmeleri uluslararası anlaşmalar kapsamında değerlendirmektedir. Üyeler tarafından bir sözleşmenin kabul edilmesi sözleşme

ile ilgili hükümlerin ulusal mevzuat yoluyla uygulamaya geçirilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla ILO sözleşmeleri sadece üye ülkelerin onaylaması durumunda uygulamaya geçebilmektedir (Walchuk, 2011-2012: 482).

Kabul ettikleri sözleşmeler kapsamında üyeler periyodik olarak denetlenmektedir. Sözleşmelerin uygulanma süreci ILO Uzmanlar Komitesi tarafından incelenerek Uluslararası Çalışma Konferansına bir raporla sunulmaktadır. Raporlar, Konferans sırasında Standartların Uygulanması (Aplikasyon) Komitesi tarafından değerlendirilmektedir (Dereli, 2008: 216). Komite, süre sınırı nedeniyle kendisine sunulan raporların her yıl ortalama 25'ini gündemine alabilmektedir. Aplikasyon Komitesi, sözleşme ihlallerini inceleyerek gerektiğinde üye ülkeyi "Özel Paragraf veya Özel Liste"ye alarak uluslararası kamuoyunun dikkatine sunmaktadır (Sayın, 2013: 23).

ILO sözleşmelerinin üye ülkeler arasında kabul edilme sayısı büyük farklılıklar göstermektedir. Onaylanan sözleşme sayısı 2 (Brunei, Palau ve Tuvalu) ile 133 (İspanya) arasında değişmektedir. Örneğin dünya ticaretinin süper güçlerinin bir çoğu (ABD, Çin, Hindistan, Güney Kore ve Brezilya gibi) insan hakları kapsamında kabul edilen örgütlenme (87 sayılı) ve toplu pazarlık (98 sayılı) haklarını düzenleyen sözleşmelerin 1 veya 2'sini birden henüz onaylamamışlardır (Pahle, 2014: 467). Bugün için üyeler tarafından kabul edilmiş ortalama sözleşme sayısı 43'tür. Medyan ise, 37 sözleşmedir (ILO, 2019).

Ülkeler arasında onaylanmış sözleşme sayısını etkileyen çok sayıda siyasal, ekonomik ve sosyal değişken mevcuttur. Genel olarak endüstri ilişkiler teorisi bir ülkede endüstri ilişkiler sisteminin gelişmesi için iki temel değişkenin varlığına dikkat çekmektedir. Bunlar demokratik gelişme düzeyi ve sanayileşmiş işgücüdür (Kağnıcıoğlu, 2004: 80).

Demokratik gelişmenin çalışanların örgütlenme bilincini geliştireceği ve sendikalar aracılığıyla çalışma hayatının kalitesini iyileştirmeye dönük talepleri güçlendireceği varsayılmaktadır. Bu durumun ILO sözleşmelerinin kabul edilmesini destekleyecek koşulları yaratacağı düşünülmektedir. Gözlemsel bulgular bu değerlendirmeyi büyük ölçüde doğrulamaktadır. Nitekim 100'den fazla sözleşmeyi kabul eden 10 ülkeden 9'unun Avrupa Birliği (AB) üyesi olduğu görülmektedir. Onayladığı sözleşme sayısı 10'un altında kalan 18 ülkeden hemen hiçbirinde (Umman, Katar, Tanzanya ve Türkmenistan gibi) demokratik bir yönetimden söz etmek mümkün değildir.

Öte yandan demokratik gelişme kriterinin her üye ülke için geçerli olmadığı açıktır. Örneğin Freedom House tarafından özgür ülkeler grubunda kategorize edilen ABD sadece 14 sözleşmeyi onaylamıştır. Benzer biçimde aynı grupta yer alan İzlanda (26 sözleşme) ve Kanada (37 sözleşme) diğer örneklerdir. Ayrıca demokratik bir yönetime sahip olmayan bazı ülkelerde de yüksek sayıda onaylama görülmektedir. Nitekim Freedom House tarafından özgür olmayan ülkeler kategorisinde gösterilen Küba (90 sözleşme) ve Meksika (80 sözleşme) bu üyeler arasındadır.

Bir diğer kriter sanayileşmiş işgücünün varlığıdır. Sanayileşmiş işgücü çalışma hayatıyla ilgili mevzuat gereksinimi ve talebi için oldukça önemli bir değişkendir. Bir ülkede tarımdan sanayiye evrilen işgücü çalışma hayatının düzenlemesiyle ilgili gereksinimlerin ortaya çıkmasına zemin yaratır. Sözgelimi İngiltere’de çalışma hayatını düzenleyen ilk mevzuat ihtiyacı sanayileşmiş işgücünün artan ağırlığına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, sanayileşmiş işgücü oranının yükselmesi hükümetler üzerinde çalışma hayatının kalitesini geliştirmeye dönük baskıları arttırmaktadır. Yine İngiltere’de 19. Yüzyılın ikinci yarısında işçi sınıfının oy hakkına sahip olması, çalışma mevzuatı açısından iktidar üzerinde zorlayıcı bir etki yaratmıştır.

Sanayileşmiş işgücünün etkisini bir başka örnek teyit etmektedir. Dünyanın en sanayileşmiş 7 ülkesi (G7) arasında kabul edilen ILO sözleşmelerinin ortalama sayısı 78’dir. Bu ülkelerde tarımın toplam istihdam içindeki ağırlığı sadece %3’tür. Buna karşılık tarım sektöründe istihdam edilen işgücü oranının ortalama %41 olduğu Afrika ve Ortadoğu ülkeleri arasında onaylanan ortalama sözleşme sayısı 34’te kalmaktadır.

Bu makalenin amacı, Afrika ve Ortadoğu ülkeleri örneklemini kapsamında üyeler tarafından ILO sözleşmelerinin onaylanmasını etkileyen değişkenleri analiz etmektir. Makale bu amaçla üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde konuyla ilgili ampirik araştırmalar özetlenmiştir. İkinci bölümde araştırma yöntemi tanımlanmakta, son bölümde ise, araştırmada ulaşılan bulgular açıklanmaktadır.

ILO Sözleşmelerinin Onaylanmasını Etkileyen Faktörler

Üye ülkelerin ILO sözleşmelerini onaylama kararlarını etkileyen faktörler çeşitli ampirik araştırmalarla da analiz edilmiştir. Bu kapsamda 1985 yılında

Zeytinoğlu, 2006 yılında Wilson vd., 2016 yılında Boockmann ve son olarak 2018 yılında Siroen ve Andrade tarafından yapılan araştırmalar özetlenecektir.

Zeytinoğlu'nun Araştırması

Konuyla ilgili öncü çalışma 1985 yılında Zeytinoğlu (1985: 154) tarafından yapılmıştır. Araştırmacı, 37 Afrika ülkesi örnekleme kapsamında ve 2 ayrı periyotta (1960-70 ve 1970-81) politik (politika yapı), ekonomik (enflasyon, büyüme oranı ve ekonomik yapı gibi) ve sosyal değişkenlerin (kentleşme oranı ve okuryazarlık oranı) üyelerin ILO sözleşmelerini onaylama kararına etkisini analiz etmiştir.

1960-70 dönemine ilişkin araştırma sonuçları, üye ülkelerdeki politik yapının onaylama sayısını belirleyen başat faktör olduğuna işaret etmektedir. Politik yapı ile birlikte kentleşme oranı ve sanayi sektöründeki istihdam oranı gibi sosyal değişkenlerin onaylama davranışı üzerinde en güçlü etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Ayrıca işgücüne katılım oranının onaylama sayısını pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu faktörlerin onaylanan sözleşme sayısındaki değişkenliği %19 ile %24 oranlarında açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular, 1960-70 döneminde ekonomik değişkenlerin ILO sözleşmelerini kabul etmede önemli bir etkisi olmadığı yönündedir (Zeytinoğlu,1985: 175).

1970-81 dönemine ilişkin sonuçların ise, biraz farklılaştığı görülmektedir. Bu periyotta ülkelerin ILO sözleşmelerini kabul etme davranışını etkileyen en önemli değişken grubu enflasyon ve ekonomik yapı (tarım veya sanayinin ağırlığı) gibi değişkenlerdir. Politik yapının bu dönemde de etkili bir faktör olduğu teyit edilmiştir. Ekonomik ve politik değişkenlerin bir arada onaylama sayısındaki varyansı %18 oranında açıklayabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık, kentleşme oranı ve okuryazarlık oranı gibi sosyal değişkenlerin 1970-81 dönemindeki onaylama sayıları üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir (Zeytinoğlu,1985: 176).

Wilson'm Araştırması

Wilson vd. (2006: 265) tarafından ILO'ya üyelik süresinin uzunluğu, ulusal gelir düzeyi ve coğrafi bölge değişkenleri açısından ülkelerin sözleşmeleri onaylama eğilimi analiz edilmiştir. Araştırmada bağımlı değişken olarak Uluslararası Çalışma Konferansı tarafından 2003 yılına kadar kabul edilmiş olan 17 iş sağlığı ve güvenliği sözleşmesi dikkate alınmıştır. Sonuçlara göre, daha uzun süreli ILO üyeliği olan ülkelerin iş sağlığı ve güvenliği

sözleşmelerini daha yüksek sayıda onaylama eğilimindedirler. Bazı varyasyonlarla birlikte tüm bölgelerde daha uzun süreli üyeliğe sahip ülkelerin en yüksek sayıda onaylama sayısına ulaştıkları, bunu orta ve daha kısa süreli üyeliğe sahip üyelerin izlediği gözlenmiştir. Ayrıca, ulusal gelir düzeyine göre, iş sağlığı ve güvenliği sözleşmelerini onaylama sayısında kademi bir artış görülmüştür.

Üye ülkenin yer aldığı coğrafi bölge, onaylama tutumunu etkileyen bir diğer değişken olarak ön plana çıkmıştır. Bu değişken sınırlı sayıda sözleşmeyi onaylayan ülkeler için özellikle daha açıktır. Örneğin uzun üyelik süresine sahip iki ülkenin (Avustralya ve Yeni Zelanda) yer aldığı Okyanusya bölgesi sadece, sırasıyla, 2 ve 1 sözleşme onaylamıştır. Öte yandan Afrika (3 ülke) ve Asya'nın (5 ülke) uzun süreli üyeliğe sahip ülkeleri, sırasıyla, ortalama 1,7 ve 3 sözleşme onaylamışlardır.

Wilson vd. (2006: 265) tarafından yapılan bir diğer araştırmada konu iş kazaları ölüm oranları kapsamında sorgulanmıştır. Çoklu regresyon analizi yönetimini kullanan araştırmacılar; iş kazaları ölüm oranlarının, onaylanan sözleşme sayısı ve milli gelir düzeyi gibi değişkenlerle ilişkisini analiz etmişlerdir. Genel olarak hiçbir sözleşmeyi onaylamamış ülkelerin onaylama yapan ülkelere kıyasla daha yüksek iş kazası ölüm oranına sahip olduğu gözlenmiştir. Ayrıca araştırma bulguları, ölümcül iş kazası oranlarının milli gelir düzeyi ile istatistik açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Boockmann'ın Araştırması

Bir diğer araştırma Boockmann tarafından 2006 yılında yapılmıştır. Boockmann araştırmasında 1960-1996 döneminde 17 Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkesi arasında ILO sözleşmelerinin kabul edilmesini etkileyen siyasal (hükümetin tutumu) ve ekonomik (işsizlik, işgücü maliyeti ve kamu istihdamının payı gibi) değişkenleri analiz etmiştir. Araştırma sonuçları, iktidar partisinin tutumunun ILO sözleşmelerinin onaylanmasını etkileyen en önemli değişken olduğu yönündedir. Ekonomik belirleyiciler arasında işsizlik oranı ve istihdamın sektörel dağılımının açıklayıcı değişkenler olduğu; ancak bu etkinin hükümetin politik pozisyonuna göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir (Boockmann, 2006: 153).

Siroen ve Andrade'nin Araştırması

Siroen ve Andrade tarafından 2016 yılında yapılan başka bir ampirik çalışmada bölgesel ticaret anlaşmalarının ILO sözleşmelerinin üye ülkeler tarafından onaylanmasına etkisi değerlendirilmiştir. 143 ülke örneklemini kapsayan araştırma bulguları, 1980-2013 döneminde imzalanan bölgesel ticaret sözleşmelerinde yer alan çalışma hükümlerinin ILO sözleşmelerinin onaylanması üzerinde sınırlı da olsa pozitif yönde bir etkisi olduğuna işaret etmektedir. Buna karşılık, bölgesel ticaret anlaşmalarının taraf ülkelerin işgücü uygulamalarına etkisi tespit edilememiştir (Siroen ve Andrade, 2016: 21).

Chau ve Kanbur'ın Araştırması

Konuyu 97 gelişmiş ve az gelişmiş ülke örneklemini bağlamında analiz eden Chau ve Kanbur ise, satın alma paritesine göre kişi başına milli gelir (PPP) gibi ekonomik faktörlerin üye ülkelerin ILO'nun dört temel sözleşmesini (98, 105 138 ve 111) kabul etme davranışına etkisini analiz etmişlerdir. Bulgular, üye ülkelerdeki yasal sistemin sözleşmeleri onaylamada başat değişken olduğu, buna karşılık ekonomik değişkenlerin etkili olmadığı yönündedir (Chau ve Kanbur, 2001: 22).

Koliev ve Lebovic'in Araştırması

2018 yılında Koliev ve Lebovic, ILO tarafından sözleşmelerin uygulanmasındaki yetersizlikleri nedeniyle üyelerin “Özel Paragraf veya Özel Liste”ye alınmasını etkileyen değişkenleri irdelemişlerdir. Bulgular, ülkelerin Uzmanlar Komitesi ve Konferans (Aplikasyon) Komitesi'nin gündemine alınmasında politik değişkenlerin daha ağır bastığına işaret etmektedir. Özellikle sol hükümetlerin iktidarda olduğu üye ülkelerin “Özel Paragraf veya Özel Liste”ye alınmada kayırıldığı gözlenmiştir. Araştırmacılar, ayrıca, uluslararası arenada politik gücü daha yüksek olan hükümetlerin her iki Komite'de de daha fazla hedef alındığını tespit etmişlerdir. Nihayet, sonuçlar, kişi başına düşen milli gelirin “Özel Paragraf veya Özel Liste”ye alınmada etkili bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Araştırma Yöntemi

Veri Seti

Araştırmanın veri seti farklı uluslararası kuruluşlardan derlenmiştir. Üye ülkelerin kabul ettikleri sözleşme sayıları ILO'dan; Ülkelerin siyasal özgürlük

puanları Freedom House'dan; ekonomik ve işgücü ile ilgili veriler Dünya Bankası istatistiklerinden temin edilmiştir. ILO sözleşme sayıları 1919-2019 dönemini; Dünya Bankası istatistikleri 1960-2018 periyodunu kapsamaktadır. Freedom House istatistikleri ise, 1973 yılında başlamaktadır.

Örneklem

Örneklem grubu Afrika ve Orta Doğu bölgesinde yer alan 62 ülkeden oluşmaktadır. Afrika kıtasında bulunmasına rağmen Tanzanya, Gine Bissau ve Fildişi Sahili gibi bazı ülkeler veri yetersizliği nedeniyle kapsam dışı tutulmuştur. Örnek grubunda yer alan ülkeler ve Dünya Bankası tarafından tanımlanmış kısaltmaları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Örneklem Grubu (Kısaltma)

Cezayir (DZA)	Gine (GIN)	Oman (OMN)
Angola (AGO)	İran (IRN)	Katar (QAT)
Bahreyn (BHR)	Irak (IRQ)	Ruanda (RWA)
Benin (BEN)	İsrail (ISR)	Sao Tome ve Principe (STP)
Botsvana (BWA)	Ürdün (JOR)	Suudi Arabistan (SAU)
Burkina Faso (BFA)	Kenya (KEN)	Senegal (SEN)
Burundi (BDI)	Kuveyt (KWT)	Sejšeller (SYC)
Kamerun (CMR)	Lübnan (LBN)	Sierra Leone (SLE)
Yeşil Burun Adaları (CPV)	Lesotho (LSO)	Somali (SOM)
Orta Afrika Cumhuriyeti (CAF)	Liberya (LBR)	Güney Afrika (ZAF)
Chat (TCD)	Libya (LBY)	Güney Sudan (SSD)
Comoros (COM)	Madagaskar (MDG)	Sudan (SDN)
Cibuti (DJI)	Malavi (MWI)	Suriye (SYR)
Mısır (EGY)	Mali (MLI)	Togo (TGO)
Ekvator Ginesi (GNQ)	Moritanya (MRT)	Tunus (TUN)
Eritre (ERI)	Moritus (MUS)	Uganda (UGA)
Esvatini (SWZ)	Fas (MAR)	Birleşik Arap Emirlikleri (ARE)
Etiyopya (ETH)	Mozambik (MOZ)	Yemen (YEM)
Gabon (GAB)	Namibya (NAM)	Zambiya (ZMB)
Gambia (GMB)	Nijer (NER)	Zimbabve (ZWE)
Gana (GHA)	Nijerya (NGA)	

Değişkenler

Araştırmanın bağımlı değişkeni ülkeler tarafından onaylanan toplam sözleşme sayısıdır. Araştırma kapsamında 18 bağımsız değişken (Bkz.: Ek 1) sorgulanmıştır. Sendikalaşma oranı gibi bazı değişkenler veri yetersizliği nedeniyle elenmiştir. Diğer bazı değişkenler ise, toplam varyansa katkı yapmadıkları için değerlendirme

dışı tutulmuştur. Sonuçta bağımlı değişkeni en yüksek oranda açıklayabilen 10 kriter bağımsız değişken olarak seçilmiştir. Tüm veriler referans dönemdeki ortalama değerleri bazında modele dâhil edilmiştir. Bağımsız değişkenler ve kısaltmaları aşağıda gösterilmiştir:

- (1) Siyasal özgürlük puanı
- (2) Nüfus artış hızı
- (3) Yoksulluk oran
- (4) Satın alma paritesine göre kişi başına milli gelir
- (5) Tarımın milli gelir içindeki payı
- (6) Hizmetlerin milli gelir içindeki payı
- (7) Toplam istihdam içinde sanayi işgücünün payı
- (8) Toplam istihdam içinde hizmet işgücünün payı
- (9) Toplam istihdam içinde tarım işgücünün payı
- (10) İşsizlik oranı

Araştırma Soruları

Araştırma üç temel soruyu (varsayımı) yanıtlamayı hedeflemektedir: (1) Bağımlı ve bağımsız değişkenler ülkeler arasında ne ölçüde farklılaşmaktadır? (2) Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisinin yönü ve gücü nedir? (3) Bağımsız değişkenler üye ülkeler tarafından kabul edilen ILO sözleşme sayısını ne ölçüde açıklamaktadır?

Normallik Testi

Uygun analiz yöntemini belirlemek amacıyla normallik testi (Kolmogorov-Smirnov) gerçekleştirilmiştir. Nüfus artış hızı dışındaki değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ve +1,5 güven sınırları içinde olduğundan verilerin normal dağıldığı sonucuna varılmıştır. Nüfus artış hızı değişkeni için Lg10 dönüştürme işlemi uygulanarak çarpıklık ve basıklık sonuçları normal dağılım değerlerine yaklaştırılmıştır.

Veri Analizi

Betimleyici istatistikler, değişkenlerin ortalama ve standart değerlerini analiz etmede kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkinin gücü ve yönü Pearson korelasyon analizi ile ölçülmüştür. Ülkelerin

sözleşme onaylama sayısını etkileyen değişkenleri tanımlamada hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır.

Sonuçlar

Betimleyici İstatistikler

Tablo 2’de bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin ortalama veriler gösterilmektedir. Değişkenler ülkeler arasında belirgin biçimde farklılaşmaktadır. Örneklem kapsamında onaylanan ortalama sözleşme sayısı 33’tür. Medyan ise, 31’dir. En yüksek onaylama sayısına Irak sahiptir (68 sözleşme). En az onaylayan ülke ise, Umman’dır (4 sözleşme). Örneklem kapsamındaki ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile onaylama sayısı arasında gözlemsel olarak anlamlı bir ilişki mevcut değildir. Örneğin diğer ülkelere kıyasla daha gelişmiş bir ülke olan İsrail’in onayladığı 49 sözleşme ile 63 ülke arasında 14. sırada yer almaktadır. Buna karşılık, Cibuti, Fas, Mısır ve Tunus gibi az gelişmiş ekonomilerde onaylanan sözleşme sayısı 60’ı aşmaktadır.

Tablo 2
Tanımlayıcı İstatistikler (Referans Dönemde Ortalama)

Ülke	Onama Sayısı	Siyasal Puan	Nüfus Artış Oranı	Yoksulluk Oranı	Milli Gelir (PPP)	Tarımın Milli Gelirdeki Payı	Hizmetlerin Milli Gelirdeki Payı	Sanayi İstihdam Oranı	Hizmetler İstihdam Oranı	Tarım İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı
DZA	60	35,7	2,3	5,5	10.133	9,4	42,0	27,5	55,4	17,1	36,9
AGO	34	30,5	3,0	36,6	4.042	7,0	36,7	8,7	48,3	43,0	66,8
BHR	10	28,1	3,9	V.Y.	35.174	0,7	54,1	31,5	67,0	1,5	60,8
BEN	32	81,0	2,7	36,4	1.542	31,9	51,4	19,0	36,7	44,3	66,4
BWA	15	74,8	2,6	35,5	10.578	14,2	49,6	21,2	57,6	21,2	58,1
BFA	44	52,2	2,4	46,0	1.114	31,9	47,8	14,9	21,9	63,2	75,7
BDI	31	39,7	2,4	65,6	661	47,8	37,6	2,3	5,8	91,9	71,9
CMR	50	23,6	2,7	42,7	2.416	21,9	52,6	11,3	29,1	59,6	65,0
CPV	14	90,0	1,7	46,3	3.982	11,2	68,0	22,1	61,1	16,8	55,7
CAF	46	36,3	1,9	62,0	747	34,7	42,6	10,4	18,7	70,9	69,6
TCD	28	20,5	2,8	50,8	1.272	40,0	46,6	2,7	14,8	82,5	54,6
COM	33	55,0	2,5	42,4	2.116	29,5	58,4	14,0	30,0	56,0	46,6
DJI	67	33,0	4,2	21,1	V.Y.	2,0	81,5	7,2	38,4	54,5	62,0
EGY	64	28,5	2,3	22,9	7.432	18,6	52,0	22,8	46,9	30,3	44,2
GNQ	14	8,0	2,8	76,8	12.680	1,5	27,7	16,7	36,6	46,7	67,9
ERI	8	6,9	2,3	69,0	1.864	18,4	63,0	7,6	28,2	64,2	V.Y.
SWZ	33	22,9	2,1	66,0	6.663	18,3	48,6	25,4	59,8	14,8	48,5
ETH	23	25,3	2,7	36,3	844	46,2	42,2	7,6	17,4	74,9	69,6
GAB	42	34,0	2,5	33,1	13.561	10,8	39,2	9,9	48,9	41,2	57,1
GMB	9	34,8	3,1	48,6	1.230	26,2	61,3	15,9	53,6	30,5	64,8

Siyasal özgürlük puanı da ülkeler arasında anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Referans dönemde ortalama özgürlük puanı 42'dir. Medyan değer ise, çok daha düşüktür (36 puan). Ülkeler arasında siyasi özgürlük puanı 88,9 (Yeşil Burun Adaları) ile 1,2 (Somali) arasında değişmektedir. Genel teorik yaklaşık siyasi özgürlüklerin ILO sözleşmelerinin kabulünü etkileyen en önemli faktör olduğu yönündedir. Ancak bu ilişkiyi örneklemede gözlemlemek mümkün değildir. Örneğin özgürlük puanı en yüksek ülke olan Yeşil Burun Adaları'nın onayladığı sözleşme sayısı sadece 14'tür.

Tablo 2
Tanımlayıcı İstatistikler (Devam)

GHA	51	84,0	2,6	26,5	2.439	40,3	39,4	14,8	34,6	50,6	71,1
GIN	62	25,7	2,2	56,6	1.400	19,6	49,5	5,6	25,0	69,4	57,2
IRN	14	18,3	2,3	V.Y.	13.409	11,7	48,8	31,6	46,5	21,9	44,0
IRQ	68	25,5	2,9	20,7	10.351	10,0	31,7	24,0	53,2	22,8	43,2
ISR	49	82,0	2,5	V.Y.	25.639	1,5	76,7	22,7	75,3	2,0	58,2
JOR	26	34,2	4,1	13,9	7.053	6,1	70,6	23,6	72,4	4,0	38,2
KEN	50	53,8	3,2	41,5	2.081	29,1	54,1	9,4	36,4	54,2	71,6
KWT	19	44,4	5,6	V.Y.	80.060	0,4	35,1	23,5	74,2	2,4	66,6
LBN	51	51,3	2,3	27,4	9.860	4,7	77,0	23,3	62,4	14,2	45,0
LSO	23	70,0	1,6	60,1	2.341	24,7	52,1	9,3	19,8	70,9	53,5
LBR	25	58,4	2,5	52,5	971	54,5	37,0	9,8	41,5	48,6	63,8
LBY	29	12,7	2,6	0,0	21.414	3,1	19,8	26,9	64,1	9,0	45,8
MDG	47	40,4	2,8	71,6	1.211	27,1	57,0	6,4	18,2	75,4	72,7
MWI	29	59,7	2,8	55,0	829	37,0	46,0	7,7	17,4	74,9	75,0
MLI	34	66,8	2,2	44,6	1.449	40,9	42,5	7,3	24,9	67,8	65,2
MRT	43	33,8	2,8	42,7	2.808	28,9	42,5	10,4	29,8	59,9	46,1
MUS	51	90,0	1,2	7,9	12.662	8,3	67,8	33,5	56,0	10,4	58,9
MAR	65	42,2	1,9	11,3	4.917	15,3	56,9	20,6	36,4	43,1	48,6
MOZ	19	58,9	2,4	56,1	674	29,4	50,8	4,3	16,6	79,1	79,9
NAM	15	75,8	2,3	38,3	6.995	8,5	62,1	14,6	52,7	32,7	56,4
NER	41	45,4	3,3	46,7	715	47,1	38,7	7,3	15,4	77,4	56,3

Benzer biçimde özgürlük puanı 83 olan Güney Afrika'nın onaylama sayısı 27'de kalmaktadır. Buna karşılık, özgürlük puanı 25 olan Irak 68 sözleşme onaylamıştır. Bir diğer ülke Gine'dir. Bu ülkenin özgürlük puanı 26 olmasına rağmen sözleşme sayısı 62'dir. Özgürlük puanı ile onaylama sayısı ilişkili olan ülkeler de vardır. Özgürlük puanı 80'nin üzerinde olan Gana (51 sözleşme) ve Moritus (51 sözleşme) bu ülkeler arasındadır. Özgürlük puanı 10'un altında kalan Sudan (14 sözleşme) ve Eritre (8 sözleşme) gibi ülkeler de aynı kapsamdadır.

Ülkeler arasından belirgin farklılaşmanın yoksulluk oranı açısından da yaşandığı görülmektedir. Referans dönemde ortalama yoksulluk oranı %37'dir.

Medyan değer ise, %42'ye ulaşmaktadır. Yoksulluğun %70'i aştığı ülkeler Ekvator Ginesi, Madagaskar ve Zimbabve'dir. Buna karşılık yoksulluğun %10'un altında kaldığı ülkeler arasında Cezayir ve Moritus bulunmaktadır. Yoksulluk oranı ile onaylama sayısı arasında da açık bir ilişki mevcut değildir. Örneğin en yoksul ülkelerden biri olan Moritus'un onaylama sayısı 47'ye ulaşmaktadır. Yoksulluk oranının %62 olduğu Orta Afrika Cumhuriyeti'nde ise, kabul edilen sözleşme sayısı 46'dır (ILO, 2019).

Satın alma gücü paritesine göre hesaplanmış kişi başına düşen milli gelir de (PPP) ülkeler arasında anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Örneklem grubunda ortalama PPP 10,295 \$'dır. Buna karşılık medyan değer bunun sadece ¼'ü oranındadır (2,445 \$). PPP'si 70,000 doların üzerinde olan Katar, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne karşılık, Burundi, Mozambik, Nijer ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde 1000 \$'ın altında kalmaktadır. Ancak Nijer (41 sözleşme) ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin (46 sözleşme) onayladıkları sözleşme sayısı grup ortalamasının oldukça üzerindedir. PPP'si 105,000 \$ olan Katar'ın ise, onayladığı sözleşme sayısı sadece 6'dır. 72,462 \$'lık satın alma gücü paritesine göre hesaplanmış kişi başına düşen milli geliri ile Birleşik Arap Emirlikleri bu konudaki bir diğer örnektir (9 sözleşme).

Tablo 2
Tanımlayıcı İstatistikler (Devam)

NGA	40	46,4	2,5	47,2	3.582	22,9	47,5	11,8	43,9	44,3	60,7
OMN	4	26,9	3,7	0,0	34.582	10,4	33,6	21,2	71,9	6,9	54,2
QAT	6	28,0	7,0	0,0	104.729	0,2	35,2	44,1	53,5	2,5	84,4
RWA	34	30,0	2,5	38,2	1.062	42,3	41,4	4,6	14,5	80,9	75,6
STP	22	80,1	2,0	67,3	2.466	11,0	74,0	18,4	53,5	28,1	49,3
SAU	16	11,5	3,6	0,0	41.105	3,5	40,5	22,4	72,1	5,5	51,8
SEN	39	72,2	2,8	50,1	2.293	18,8	62,3	13,0	43,6	43,4	55,4
SYC	37	67,0	1,5	39,3	16.700	4,3	78,1	V.Y.	V.Y.	V.Y.	68,1
SLE	35	64,9	2,0	59,7	1.011	42,2	38,8	6,0	28,6	65,4	62,4
SOM	19	1,2	2,9	V.Y.	V.Y.	58,6	32,1	6,0	20,4	73,7	0,0
ZAF	27	83,1	2,1	59,4	9.400	5,1	61,2	26,5	65,6	7,9	47,9
SSD	7	14,4	2,3	60,7	1.963	7,8	49,9	20,1	34,4	45,4	74,2
SDN	14	8,9	3,0	46,5	2.452	35,9	49,9	14,9	37,8	47,3	51,1
SYR	50	7,8	2,3	32,7	VY	25,7	47,5	28,4	49,1	22,5	44,9
TGO	28	43,1	2,7	58,5	1.117	35,5	44,8	18,7	44,3	37,0	57,4
TUN	63	32,5	1,7	21,1	7.425	13,2	59,9	33,0	48,8	18,2	46,7
UGA	31	43,8	3,2	33,8	1.155	43,5	42,1	7,2	21,7	71,1	67,3
ARE	9	25,9	8,0	0,0	72.462	1,2	44,0	28,5	65,5	5,9	75,9
YEM	30	27,7	2,9	41,7	3.092	13,4	46,2	13,8	47,9	38,3	40,8
ZMB	48	59,9	3,0	54,6	2.364	13,1	46,5	8,1	25,4	66,5	59,0
ZWE	26	19,6	2,3	71,6	2.013	15,0	57,4	10,0	25,8	64,2	75,2

VY: Veri yok.

Tarım ve hizmetler sektörünün milli gelirdeki payı ülkeler arasında açık biçimde değişkenlik gösteren diğer verilerdir. Sözgelimi, tarım sektörünün milli gelirdeki payının %50'nin üzerinde olduğu Somali ve Liberya'ya karşılık, Bahreyn, Kuveyt ve Katar'da %1'in altında kalmaktadır (World Bank, 2019). Tarım sektörünün görece daha yüksek olduğu ülkelerde onaylama sayısının ortalamasının altında kaldığı görülmektedir (sırasıyla 19 ve 25 sözleşme). Buna karşılık tarım sektörü payının düşük olduğu ülkelerde onaylama sayısı artmamaktadır. Örneğin Katar sadece 6 sözleşme onaylamıştır. Bahreyn ise, 10 sözleşmede kalmıştır.

Öte yandan hizmet sektörünün milli gelirdeki payının %75'in üzerinde olduğu 4 ülke bulunmaktadır (Cibuti, Seyşeller, Lübnan ve İsrail). Cibuti 67 onaylama ile en yüksek onaylama sayısına sahip ikinci ülke konumundadır. Lübnan (51 sözleşme) ve İsrail de (49 sözleşme) onaylama sayısı ortalamasının oldukça üzerinde kalan ülkelerdir. Buna karşılık Seyşeller'in onaylama sayısı ise, ortalamaya oldukça yakındır (37 sözleşme). Hizmet sektörünün %35'in altında kalan ülkelerde onaylanan sözleşme sayısının da gerilediği görülmektedir. Umman (4 sözleşme), Ekvator Ginesi (14 sözleşme) ve Libya (29 sözleşme) bu ülkeler arasındadır. Buna karşılık Irak bu korelasyonu bozmaktadır. Bu ülkede hizmetlerin milli gelirdeki payı %32 iken, onaylanan sözleşme sayısı 68'e ulaşmaktadır (ILO, 2019).

Bir başka değişken seti, istihdamın sektörel dağılımı ile ilgilidir. Genel teori, sanayi sektörü istihdamındaki artışının endüstri ilişkiler sisteminin gelişmesine katkıda bulunacağı yönündedir. Örnekle bu konuda net bir tablo vermemektedir. Sanayi istihdamının %35'in üzerinde olduğu 5 ülkeden sadece ikisinde (Tunus ve Moritus) onaylama sayısı (sırasıyla 63 ve 51) ortalamasının üzerinde kalmaktadır. Sanayi sektörünün %5'in altında kaldığı 5 ülke için de benzer bir değerlendirme yapmak mümkündür. Mozambik (19 onama) hariç diğer ülkeler ortalama civarında onama sayısına sahiptirler.

Nihayet işsizlik oranı da ülkeler arasında değişkenlik gösteren bir diğer veridir. Grup ortalaması %8,9'dur. Medyan ise, %7,1 düzeyinde kalmaktadır. İşsizlik oranının %20'nin üzerinde olduğu 5 ülkeden sadece Esvatini (19 sözleşme) ortalamasının oldukça gerisinde bir onaylama sayısına sahiptir. 5 ülke için ortalama onaylama sayısı 22'de kalmaktadır. Öte yandan işsizliğin %5'in altında kaldığı 21 ülke arasında ortalama onaylama sayısı (28 sözleşme) genel ortalamasının (33 sözleşme) gerisinde kalmaktadır. Bu ülkelere sadece Nijer, Madagaskar, Burkina Faso, Gine ve Nijerya ortalamasının üzerine çıkmaktadır.

Korelasyon Analizi

Araştırmanın değişkenleri arasında korelasyon ilişkisini analiz etmek için Pearson analiz yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te görülmektedir. Veriler, bağımlı değişkenin (onaylanan sözleşme sayısı) üç bağımsız değişkenle istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Korelasyon matrisine göre, onaylanan sözleşme sayısı değişkeninin güçlü korelasyon ilişkisine sahip olduğu bağımsız değişkenlerden biri ortalama nüfus artış hızıdır ($r = -.29$). Bu, nüfus artış hızı daha düşük olan ülkelerin daha fazla sözleşmeyi kabul ettiklerini göstermektedir.

İlginç olan bulgu, PPP ile onaylanan sözleşme sayısı arasında anlamlı ancak ters yönlü bir ilişki olmasıdır ($r = -.32$). Bu sonuç, milli geliri daha düşük olan ülkelerin daha fazla sözleşme kabul etme eğiliminde olmaları anlamına gelmektedir. Dolayısıyla ekonomik refah düzeyinin ILO sözleşmelerini kabul etmede tek başına etkili bir değişken olmadığı ifade edilebilir. Esasen ülkelerin siyasal özgürlük puanı ile sözleşme sayısı arasındaki korelasyon ilişkisi ($r = .25$) bu değerlendirmeyi doğrulamaktadır.

Öte yandan bağımsız değişkenler arasında da ilgi çekici korelasyon ilişkileri gözlenmiştir. Örneğin siyasal özgürlük puanı nüfus artış oranı ile anlamlı bir ilişkiye sahiptir ($r = -.35$). Dolayısıyla daha nüfus artış hızındaki gerileme özgürlük puanının artışıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Korelasyon Analizinin Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Onama sayısı	-										
2. Siyasal özgürlük puanı	,25*	-									
3. Nüfus artış oranı	-,29**	-,35**	-								
4. Yoksulluk oranı	-,08	,07	-,28**	-							
5. Milli gelir (PPP)	-,32*	-,12	,05	-,58**	-						
6. Tarımın milli gelir payı	,01	-,04	-,07	,39**	-,52**	-					
7. Hizmetlerin milli gelir payı	,19	,45**	-,37*	,07	-,19	-,39**	-				
8. Sanayi istihdam oranı	-,06	,03	,05*	-,59**	,58**	-,60**	,05	-			
9. Hizmetler istihdam oranı	-,11	,08	,12	-,57**	,50**	-,69**	,12	,78**	-		
10. Tarım istihdam oranı	,09	-,13	-,01	,61**	-,58**	,76**	-,24	-,81**	-,86**	-	
11. İşsizlik oranı	-,05	,13	-,29*	,14	-,15	-,36**	,01	,23	,31*	-,28*	-

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed). **Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Göze çarpan bir diğer bulgu, işsizlik artışı ile nüfus artış oranı arasında anlamlı ancak ters yönlü bir ilişki olmasıdır ($r = -.29$). Bu sonuç, nüfus artış hızındaki gerilemenin işsizlikle mücadelede etkili bir değişken olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca tarım sektörünün milli gelirden daha düşük paya sahip olan ülkelerde kişi başına düşen milli gelirin artma eğilimine girdiği anlaşılmaktadır ($r = -.58$). Nihayet örneklem bazında kişi başına düşen milli gelirin artışında hizmetlere kıyasla ($r = .50$) sanayi sektörünün ($r = .58$) daha etkili bir rol oynadığı açıktır.

ILO Sözleşmelerinin Onaylanmasını Etkileyen Faktörler

Onaylamayı etkileyen değişkenleri analiz etmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler modele dört adımda dâhil edilmiştir. Tablo 4'te üç regresyon modelinin sonuçları görülmektedir.

İlk aşamada modele ülkenin siyasal özgürlük puanı dâhil edilmiştir. Bulgular, 1. modelin bir bütün olarak istatistiki açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu modelde siyasal özgürlük puanı onaylama sayısındaki değişimi %6,3 oranında açıklayabilmektedir ($p < .001$). Bu durum, demokratik değerleri daha fazla benimseyen toplumlarda endüstri ilişkiler sistemini geliştirecek ILO sözleşmelerinin daha kolay kabul edilebildiğini ifade etmektedir.

2. adımda modele ülkenin siyasal özgürlük puanı ile birlikte demografik faktör olarak nüfus artış oranı değişkeni de ilave edilmiştir. Model bir bütün olarak istatistiki açıdan anlamlıdır ve değişkenler onaylama sayısını %15,2 oranında açıklamaktadır. Demografik faktörün onaylama sayısındaki değişimi açıklama oranına katkısı %8,9 düzeyindedir. 2. modelde istatistiki olarak anlamlı değişken sadece nüfus artış oranıdır. Bu sonuç, siyasal özgürlük puanı ve nüfus artış oranı değişkenleri bir arada alındığında siyasal özgürlük puanı kabul edilen sözleşme sayısında etkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 4

Hiyerarşik Regresyon Analizinin Sonuçları

Bağımlı Değişken: Onaylanan Sözleşme Sayısı								
Model	Model	B	SS	Beta	t	Sig.	Model R2	
Model 1 (Sig: ,046)	Siyasal Değişken							
	(Sabit)	26,410	4,134		6,389	,000	%6,3	
	Siyasal özgürlük puanı	,171	,084	,252	2,033	,046		
Model 2 (Sig: ,007)	Demografik Değişken							
	(Sabit)	46,305	8,892		5,207	,000	%15,2	
	Siyasal özgürlük puanı	,069	,090	,102	,767	,446		
Nüfus artış oranı	-37,903	15,163	-,333	-2,500	,015			
Model 3 (Sig: ,004)	Ekonomik Değişkenleri							
	(Sabit)	56,888	14,372		3,958	,000	%28,2	
	Siyasal özgürlük puanı	,113	,096	,167	1,181	,243		
	Nüfus artış oranı	-15,442	17,991	-,136	-,858	,394		
	Yoksulluk Oranı	-,288	,107	-,378	-2,683	,010		
	PPP	,000	,000	-,524	-2,654	,010		
	Tarımın milli gelirdeki payı	-,148	,180	-,132	-,823	,414		
Hizmetlerin milli gelirdeki payı	-,064	,201	-,047	-,317	,753			
Model 4 (Sig: ,003)	İşgücü Değişkenleri							
	(Sabit)	74,100	24,401		3,037	,004	%38,3	
	Siyasal özgürlük puanı	,188	,097	,277	1,936	,036		
	Nüfus artış oranı	-13,641	19,288	-,120	-,707	,483		
	Yoksulluk oranı	-,334	,125	-,439	-2,679	,010		
	PPP	-,001	,000	-,684	-2,897	,006		
	Tarımın milli gelirdeki payı	-,624	,242	-,556	-2,583	,013		
	Hizmetlerin milli gelirdeki payı	-,233	,229	-,173	-1,018	,313		
	Sanayi istihdam oranı	,404	,387	,218	1,044	,301		
	Hizmet istihdam oranı	-,202	,231	-,221	-,875	,386		
	Tarım istihdam oranı	,187	,204	,285	,919	,362		
İşsizlik oranı	-,630	,386	-,259	-1,633	,108			

Üçüncü aşamada ekonomik faktörler modele dâhil edilmiştir. Ekonomik faktörlerin dâhil edilmesiyle modelin onaylama değişkenini açıklayıcılık oranı %28,2'ye yükselmiştir. Ekonomik göstergelerden yoksulluk oranı ve satın alma gücü paritesine göre hesaplanmış kişi başına düşen milli gelir (PPP) istatistiki olarak anlamlıdır. Onaylama sayısı ile ilişkisi en güçlü değişken PPP değişkenidir ($\beta=-.524$, $p<.005$). Bulgular, kişi başına düşen milli gelir ile onaylanan sözleşme sayısı arasında ters orantılı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. PPP değişkeninin 3. modelde istatistiki açıdan anlamlı ve negatif yönlü olması dikkate değer bir bulgudur. Kişi başına milli gelirin artması toplumsal refah seviyesini artırmakta

ve bunun da endüstri ilişkiler sistemini geliştirmekte, dolayısıyla ILO sözleşmelerinin daha kolay benimsenmesi mümkün olmaktadır. Ancak ampirik analizler bu değerlendirmeyi doğrulamamaktadır. Veriler, örneklem kapsamında daha düşük milli geliri olan ülkelerde onaylanan sözleşme sayısının daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuç, ekonomik refah düzeyinin endüstri ilişkiler sisteminin gelişmesine tek başına etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Toplumsal dönüşümün eşlik etmediği ekonomik gelişme, ILO sözleşmelerinin onaylanmasında etkili olmamaktadır.

Yoksulluk oranı değişkeni de varyansa anlamlı şekilde katkıda bulunan ikinci göstergedir ($\beta = -.378$, $p < .005$). Bu durum, yoksulluk oranı daha düşük olan ülkelerin daha yüksek bir onaylama sayısına sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla ekonomik kalkınmaya paralel olarak toplumsal gelişimini sağlayan ve yoksulluğu azaltan ülkelerde endüstri ilişkiler sistemi gelişme kat etmektedir. Önemli olan ekonomik gelişmenin toplumsal refahın artışına dönüştürülebilmesidir. Analizler bunu teyit etmektedir.

Son aşamada modele politik, demografik ve ekonomik faktörlerle birlikte işgücü değişkenleri dâhil edilmiştir. Model bir bütün olarak istatistiki açıdan anlamlıdır. Sonuçlar, onaylanan sözleşme sayısındaki değişimin %38,3'ünün bağımsız değişkenlerdeki değişim ile açıklanabildiğine göstermektedir. İşgücü değişkenlerinin modelin açıklayıcılık oranına katkısı %10,1 düzeyinde olmuştur. Dördüncü modelde siyasal özgürlük puanı, yoksulluk oranı ve PPP'ye ilave olarak varyansa katkı yapan diğer değişken tarımın milli gelirdeki payıdır ($\beta = -.556$, $p < .005$). Bulgular, tarımın milli gelirdeki payının daha düşük olduğu ülkelerde onaylanan ILO sözleşme sayılarının arttığını göstermektedir.

Nihayet, 4. modeldeki bir diğer bulgu, ülkenin siyasal puanının istatistiki olarak anlamlı bir değişken olmasıdır. Bu sonucu, ekonomik kalkınmaya ilave olarak siyasal özgürlükleri genişletmenin endüstri ilişkiler sisteminin gelişimini sağlayan önemli bir dinamik olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

ILO, üye ülkelerin endüstri ilişkiler sistemini geliştirmeye katkısı olan uluslararası bir örgüttür. ILO, bu katkısını çalışma hayatıyla ilgili kabul ettiği sözleşmeler ve tavsiye kararları ile gerçekleştirmektedir. Sözleşmeler uluslararası düzeyde asgari çalışma koşullarını oluşturmaktadır. Sözleşmeler gönüllük esasıyla kabul

edildiğinden, onaylanan sözleşme sayısı üye ülkeler arasında büyük değişkenlik göstermektedir. Nitekim Brunei, Palau ve Tuvalu gibi 190 ILO sözleşmesinden sadece 2'sini kabul eden üyelere karşı, İspanya ve Fransa gibi 125'in üzerinde onaylama yapan ülkeler de mevcuttur. Ortalama onaylama sayısı ise, 42'dir.

Bu araştırmanın amacı, Afrika ve Ortadoğu ülkeleri örneklemini kapsamında onaylanan ILO sözleşmelerinin açıklayıcı değişkenlerini analiz etmektir. Araştırmada 62 ülkeye ait 10 siyasal, ekonomik ve sosyal değişken kullanılmıştır. Veriler, hiyerarşik regresyon analizleri ile sorgulanmıştır. Araştırmada ulaşılan bulguları şu şekilde özetlemek mümkündür.

Her şeyden önce regresyon analizi bulgularına göre, ekonomik değişkenler ülkelerin ILO sözleşmelerini onaylama sayısındaki değişimi en yüksek oranda açıklayan değişken grubudur. Yoksulluk oranı, satın alma gücü paritesine göre hesaplanmış kişi başına düşen milli gelir ve tarımın milli gelirdeki payı değişkenleri varyasyondaki değişimi %13 oranında açıklayabilmektedir. Varyasyona katkısı güçlü olan bir diğer değişken grubu işgücü ile ilgilidir. Bu değişkenlerin onaylama sayısındaki değişime katkısı %10,1 düzeyindedir. Demografik faktörler kapsamında nüfus artış oranının ILO sözleşmelerinin kabul edilmesindeki değişimi açıklamaya katkısı %8,9 oranındadır. Nihayet siyasal özgürlük puanının onaylama sayısındaki değişime katkısı %6,3 düzeyinde kalmaktadır. Tüm değişkenler bir arada onaylama sayısındaki değişimi %38,3 oranında açıklayabilmektedir. Bu sonuç, 1970-1981 periyodunda üyelerin onaylama kararında ekonomik faktörlerin en etkili değişken grubu olduğu sonucuna ulaşan Zeytinoglu'nun (1985: 175) araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca araştırmacının siyasal değişkenin iki dönemde de (1960-70 ve 1970-81) etkisini gözlemlediği bulgularıyla da paralellik taşımaktadır (1985: 176). Buna karşılık sonuçlar, araştırmalarında ekonomik değişkenlerin sözleşmelerin onaylanmasında etkisi olmadığını tespit eden Chau ve Kanbur (2001: 22) bulgularından ayrılmaktadır.

İkinci olarak, korelasyon analizinin sonuçları üye ülkeler tarafından onaylanan sözleşme sayısının ülkelerin siyasal özgürlük puanı ile istatistiki açıdan anlamlı ve pozitif yönlü korelasyon ilişkisine sahip olduğunu göstermektedir. Buna karşılık kabul edilen sözleşme sayısı ile yoksulluk oranı ve milli gelir (PPP) arasındaki korelasyon ilişkisi negatif yönlüdür. Ayrıca analizler ülkenin siyasal özgürlük puanı ile nüfus artış oranı arasında istatistiki açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir korelasyon ilişkisi olduğuna işaret etmektedir.

Öte yandan analizler onaylanan sözleşme sayısının örneklem grubu arasında ciddi biçimde farklılaştığını göstermektedir. Ayrıca gözlemsel analizler işgücü değişkenlerinin ülkelerin onama sayıları üzerinde etkili olabildiğini göstermektedir. Örneğin işsizlik oranının görece daha yüksek olduğu ülkelerde onaylanan sözleşme sayısının ortalamasının oldukça gerisine düştüğü anlaşılmaktadır. Buna karşılık işsizliğin daha düşük olduğu ülkelerde kabul edilen sözleşme sayısı örneklem grubunun ortalamasına yaklaşmaktadır.

Sonuç olarak, araştırma bulguları üye ülkelerin ILO sözleşmelerini onaylama sayılarında ekonomik göstergelerinin çok daha fazla belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu sonuç araştırmanın varsayımını desteklemektedir. Gelecekteki benzer çalışmalarda bu çalışmada kullanılan değişkenlerin etkisi farklı ülke grupları (örneğin OECD veya AB ülkeleri gibi) kapsamında veya etkili olabilecek muhtemel diğer değişkenler bağlamında test edilmelidir. Örneğin sendikalaşma oran, siyasal iktidarın pozisyonu, toplumsal bilinç düzeyi, kentleşme oranı ve sendikaların tutumu gibi değişkenlerin onaylama sayındaki açıklayıcı rolü sorgulanabilir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almamıştır.

Kaynakça/References

- Boockmann, B. (2006). Partisan politics and treaty ratification: the acceptance of international labour organisation conventions by industrialised democracies, 1960–1996. *European Journal of Political Research*, 45(1), 153–180.
- Chau, N. H., & Kanbur, R. (2001). The Adoption of International Labor Standards Conventions: Who, What, and Why? Working Papers (n. 127654), Cornell University, New York.
- Dereli, T. (2008). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) normları açısından Türkiye’de sendika özgürlükleri ve yeni yasa taslağınının değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54, 2008, 215–235.
- Freedom House. (2019). Aggregate Category and Subcategory Scores. freedomhouse.org.
- ILO (International Labour Organization). (2019). Labour Standards”, ilo.org.
- Kağnıcıoğlu, D. (2004). Endüstri İlişkiler Sisteminin Geçirdiği Aşamalar ve Devlet. Banu Uçkan ve Deniz Kağnıcıoğlu (Ed.), *Endüstri İlişkileri*, (s. 67-90). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Koliev, F., & Lebovic, J. H. (2018). Selecting for shame: The monitoring of workers’ rights by the International Labour Organization, 1989 to 2011. *International Studies Quarterly*, 62(2), 437–452.
- Milman-Sivan, F. (2006). Labor Rights and Globalization: An Institutional Analysis of the International Labor Organization (ILO), Ph.D. Thesis, Columbia University, New York.
- Pahle, S. (2014). What difference does the International Labour Organisation make? Freedom of association norms, supervision and promotion Vis-A`-Vis Brazil. *Labor History*, 55(4), 465–485.
- Porter, M. (2015). Combating gender inequality at home and at work: Why the International Labour Organization should provide for mandatory paid paternity leave. *The George Washington International Law Review*, 48(1), 203–232.
- Sayın, A. K. (2013). ILO normlarının ve örgütün denetim mekanizmasının Türk iş hukukuna etkisi. *Çalışma Dünyası*, 1(1), 11–34.
- Siroën, J. M., & Andrade, D. (2016). Regional Trade Agreements and the Spread of International Labours Standards. Working Paper (n. 16). University of Paris, France.
- Walchuk, B. (2011-2012). Is the International Labour Organization useful to unions? An analysis of the Canadian labour movement’s international judicial strategy. *Journal of Workplace Rights*, 16(3), 475–496.
- Wilson, D. J., Takahashi, K., Sakuragi, S., Yoshino, M., Hoshuyama, T., Imai, T., & Takala, J. (2007). The ratification status of ILO conventions related to occupational safety and health and its relationship with reported occupational fatality rates. *Journal of Occupational Health*, 49(1), 72-79.

Wilson, D. J., Takahashi, K., Sakuragi, S., Yoshino, M., Hoshuyama, T., Imai, T., Takala, J., & Doherty, D. (2006). Recent trends in ILO conventions related to occupational safety and health. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*, 12(3), 255–266.

World Bank. (2019). World Development Indicators”, databank.worldbank.org.

Zeytinoğlu, F. I. (1985). The Impact of International Labor Regulation on Labor Legislation in Developing Countries: The Case of International Labor Organization’s Conventions and, Recommendations, Doctoral Thesis, University of Pennsylvania, Pennsylvania.

EK: ARAŞTIRMA KAPSAMINDA SORGULANAN BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

Tablo: Araştırma Kapsamında Sorgulanan Bağımsız Değişkenler		
Siyasal özgürlük puanı	Toplam istihdam içinde sanayi işgücünün payı	Okuma yazma oranı
Nüfus artış hızı	Toplam istihdam içinde hizmet işgücünün payı	İşgücüne katılım oranı
Yoksulluk oran	Toplam istihdam içinde tarım işgücünün payı	Kadınların işgücüne katılım oranı
Satın alma paritesine göre kişi başına milli gelir	İşsizlik oranı	Sivil özgürlükler kategorisi
Tarımın milli gelir içindeki payı	Büyüme hızı	Sendikalaşma oranı
Hizmetlerin milli gelir içindeki payı	Enflasyon	Eğitimli işgücü oranı